

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

**Факультет філології
Кафедра загального та германського мовознавства**

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЛАТИНСЬКА МОВА

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

**Освітня програма
Англійська мова і література та друга іноземна мова**

за спеціальністю В11 Філологія
спеціалізацією В11.041 – германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська;
галузі знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
Освітня кваліфікація: Бакалавр філології (за спеціалізацією
В11.041 – Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська)

**Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “26” серпня 2025 р.**

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Латинська мова
Викладач (-і)	Петришин Марта Йосипівна
Контактний телефон	0951186634
E-mail викладача	marta.petryshyn@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/course/view/117
Консультації	Консультації проводяться в день проведення занять, а також щовівторка з 13.50. Можливі консультації через онлайн ресурси за попередньою домовленістю.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Навчальна дисципліна «Латинська мова» передбачає засвоєння студентами нормативної граматики, вироблення навичок читання, письма, граматичного аналізу та перекладу адаптованих та оригінальних латинських текстів. У процесі вивчення дисципліни студенти ознайомлюються зі структурою латинської мови, її лексичним складом, а також з її місцем у генеалогічній та типологічній класифікації індоєвропейських мов. Особлива увага приділяється засвоєнню лінгвістичної термінології латинського походження, розумінню міжнародної наукової лексики, сформованої на ґрунті греко-латинських елементів, та аналізу шляхів проникнення латинізмів у сучасні європейські мови, використанню латинських крилатих висловів, паремій, аббревіатур в усному та писемному мовленні. Опанування курсу сприяє формуванню лінгвістичної, термінологічної, комунікативної та культурологічної компетентностей здобувачів освіти, розвиває логічне мислення й аналітичні здібності, забезпечує науковий підхід до вивчення сучасних європейських мов. Методи навчання: пояснювально-ілюстративний, порівняльно-зіставний, репродуктивний, інтерактивні комп'ютерні технології (комп'ютерне тестування), самостійна робота. Методи контролю: фронтальне опитування, індивідуальне опитування, тестування, письмова робота.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
Метою вивчення дисципліни «Латинська мова» є формування у студентів теоретичних знань про систему і структуру латинської мови, її основні морфологічні категорії, граматичні форми та синтаксичні конструкції; виявлення впливу латинської мови на фонетику, морфологію та лексику германських і романських мов; підготовка майбутніх філологів на основі знання латинської мови до поглибленого вивчення курсів «Вступ до мовознавства», «Вступ до літературознавства», «Основна іноземна мова (англійська)», «Друга іноземна мова», «Зарубіжна література», «Лексикологія», «Історія української та зарубіжної культури», «Філософія». Цілі: засвоєння студентами фонетики і графіки латинської мови, нормативної граматики (самостійні і службові частини мови), оволодіння умінням і навичками читання, письма, граматичного аналізу і перекладу адаптованих і оригінальних латинських текстів; формування знань про структуру латинської мови та її лексичний склад; оволодіння лінгвістичною термінологією латинського походження; розуміння наукових термінів і понять, утворених на основі греко-латинських елементів; дослідження шляхів проникнення латинських лексем у сучасні європейські мови; практичне використання латинських крилатих висловів, паремій та аббревіатур у професійній діяльності.	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
<u>Загальні компетентності:</u> ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку	

суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 11. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях професійної або навчальної діяльності.

Фахові компетентності:

ФК 2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, теорію та історію, функції, рівні.

Результати навчання:

РН 2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

РН 5. Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо.

РН 7. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.

РН 12. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

РН 15. Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів англійською мовою.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	
семінарські заняття	30
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний/вибірковий
2	B11 Філологія	1	нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин		
	лекції	заняття	сам. роб.
Тема 1. Вступ до курсу. Історія розвитку латинської мови. Роль латинської мови у формуванні наукової термінології. Латинська мова в професійній діяльності.	–	2	2
Тема 2. Латинський алфавіт. Звукова система латинської мови. Класифікація голосних і приголосних. Дифтонги і диграфи. Вимова приголосних, буквосполучень. Довгота і короткість складу. Наголос.	–	2	4
Тема 3. Дієслово як частина мови. Основні форми та основи правильних дієслів. Поділ дієслів на чотири дієвідміни. Теперішній час дійсного способу активного стану. Наказовий спосіб. Вираження заперечення.	–	2	4
Тема 4. Іменник як частина мови. Граматичні категорії іменників. Словникова форма іменника, визначення основи. Поділ іменників на відміни. Перша відміна іменників. Друга відміна іменників. Суфікси іменників першої та другої відмін. Морфологічна адаптація іменників першої та другої відмін сучасними	–	2	4

мовами. Прийменники. Синтаксис простого речення.			
Тема 5. Прикметник як частина мови. Словникова форма прикметника. Поділ прикметників на групи. Прикметники першої і другої відмін. Узгодження прикметників з іменниками. Займенникові прикметники. Сполучники. Частки. Вигук.	—	2	2
Тема 6. Розряди займенників: особові, присвійні, зворотний, вказівні, відносні, питальні, означальні, заперечні.	—	2	4
Тема 7. Теперішній час дійсного способу пасивного стану. Синтаксис пасивної конструкції. Утворення теперішнього часу дійсного способу пасивного стану: особові закінчення, особливості відмінювання і перекладу. Неозначена форма теперішнього часу пасивного стану. Синтаксис пасивної конструкції. Ablativus auctoris. Ablativus instrumenti. Заміна активної конструкції на пасивну.	—	2	4
Тема 8. Часи системи інфекта. Минулий час недоконаного виду дійсного способу активного і пасивного стану. Майбутній час недоконаного виду дійсного способу активного і пасивного стану. Відмінювання дієслова sum, fui, —, esse в часах системи інфекта. Дієслова складені з esse.	—	2	4
Тема 9. Третя відміна іменників. Історичні основи іменників третьої відміни. Словникова форма. Визначення практичної основи. Поділ на типи. Приголосний тип. Голосний тип. Мішаний тип. Особливості відмінювання іменників третьої відміни. Суфікси іменників третьої відміни. Практична основа іменників третьої відміни як твірна база субстантивів у сучасних мовах.	—	2	4
Тема 10. Прикметники другої групи. Дієприкметник теперішнього часу активного стану. Словникова форма прикметників другої групи. Визначення основи прикметників другої групи. Відмінювання прикметників з трьома закінченнями в Nom. Sing. Відмінювання прикметників з двома закінченнями в Nom. Sing. Відмінювання прикметників з одним закінченнями в Nom. Sing. Дієприкметник теперішнього часу активного стану. Атрибутивне і предикативне вживання дієприкметників. Латинізми дієприкметникового походження в сучасних мовах.	—	2	4
Тема 11. Ступені порівняння прикметників. Прислівник. Вищий ступінь порівняння: утворення, відмінювання. Найвищий ступінь порівняння: утворення, відмінювання.			

Аналітичні форми ступенів порівняння. Суплетивні ступені порівняння. Неповні ступені порівняння прикметників. Вживання відмінків при ступенях порівняння (Ablativus comparationis. Genetivus partitivus). Морфологічні типи прислівників. Особливості утворення похідних (вторинних) прислівників. Ступені порівняння прислівників. Особливості утворення ступенів порівняння прислівників.	—	2	4
Тема 12. Четверта відміна іменників. П'ята відміна іменників. Четверта відміна іменників. П'ята відміна іменників. Словотворчі моделі іменників четвертої відміни. Словосполучення з іменниками res. Порівняльна характеристика іменників п'яти відмін.	—	2	2
Тема 13. Часи системи перфекта в активному і пасивному стані. Минулий час доконаного виду дійсного способу активного стану. Давноминулий час дійсного способу активного стану. Майбутній час доконаного виду дійсного способу активного стану. Дієслово sum, fui, –, esse в часах доконаного виду. Дієприкметник минулого часу доконаного виду пасивного стану. Часи системи перфекта в пасивному стані.	—	2	4
Тема 14. Розряди числівників. Кількісні числівники. Порядкові числівники. Відмінювання кількісних і порядкових числівників. Розділові числівники. Прислівникові числівники. Ablativus temporis. Римський календар.	—	2	4
Тема 15. Латинізми в сучасних європейських мовах. Поняття про латинізм. Латинізми в англійській та українській мовах. Шляхи адаптації запозичень латинського походження в сучасні мови. Латинська мова як джерело термінів в субмові лінгвістики. Фінальні та ініціальні терміноелементи латинського походження.	—	1	2
Тема 16. Латинські паремії в європейській літературній та культурній традиції. Визначення поняття «паремія» та її основні різновиди. Шляхи проникнення латинських паремій в європейську культуру. Лінгвістичне та соціокультурне значення латинських паремій. Рецепція латинських афоризмів сучасними європейськими мовами. Латинські паремії в творах української літератури XIX–XXI століть. Латинські вислови та аббревіатури в творчості зарубіжних письменників. Латинські прислів'я як елемент міжкультурної	—	1	8

комунікації. Роль латинської паремійної спадщини в професійній підготовці філолога.			
ЗАГ:		30	60
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Система оцінювання курсу відбувається згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень студентів, що регламентовані в університеті: <u>Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника та Порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.</u> <u>Види контролю:</u> поточний (усне/письмове опитування на практичному занятті); підсумковий (перевірка письмових індивідуальних завдань (граматичні завдання, переклад тексту); тестування на платформі https://d-learn.pnu.edu.ua/. Максимальна сума балів, яка присвоюється за курс, становить 100 балів, з яких: практичні заняття – 25 балів (розраховується як середнє арифметичне усіх отриманих на практичних заняттях оцінок), підсумкова контрольна робота – 10 балів, самостійна робота – 10 балів, колоквиум – 5 балів, екзамен – 50 балів.		
Вимоги до письмових робіт	Підсумкова контрольна робота є складовою частиною семестрового рейтингу і має концептуально обґрунтовано висвітлити 50+1% обсягу матеріалу. У письмовій роботі студент повинен продемонструвати уміння синтезувати теоретичні і практичні знання, отримані в результаті вивчення дисципліни. Контрольна робота виконується аудиторно від руки на 13 занятті та складається з чотирьох завдань (переклад зі словником адаптованого латинського тексту; переклад речень латинською мовою; граматичний аналіз речення; латинські деривати в українській та англійській мовах). Максимальний бал за контрольну роботу становить 10 балів.		
Практичні заняття	Поточний контроль рівня знань студентів проводиться на кожному практичному занятті та включає перевірку навичок читання (включно з акцентуацією); виконання лексико-граматичних вправ; переклад текстів; перевірку знань лексичного мінімуму й афоризмів; тестування, завдань самостійної роботи. Знання студента оцінюються як з теоретичної, так і з практичної підготовки відповідно до національної шкали за такими критеріями: «Відмінно» – вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; аргументовано висловлює власне бачення мовних явищ, логічно структурує відповідь, демонструє високий рівень практичних навичок (читання, письма, перекладу, граматичного аналізу), глибоке розуміння граматичних категорій і форм, впевнено орієнтується в парадигмах відмінювання іменників, прикметників і дієвідмін, вільно володіє лінгвістичною термінологією, логічно та аргументовано виконує практичні завдання. Знає понад 30		

	нових лексичних одиниць і 15 афоризмів з кожної теми. Усі тестові завдання виконано правильно. «Добре» – здобувач освіти добре засвоїв основи граматики та лексики латинської мови, орієнтується в ключових поняттях і положеннях навчальної дисципліни, Має достатній рівень практичних навичок, вміє аналізувати та перекладати тексти з незначними неточностями. Вміє аргументовано викладати матеріал, висловлює власні міркування щодо мовних явищ, хоча іноді припускається помилок у граматичному або лексичному аналізі, засвоїв 25 нових лексичних одиниць і щонайменше 10-12 афоризмів з кожної теми. Більшість тестових завдань виконано правильно. «Задовільно» – Здобувач освіти загалом володіє навчальним матеріалом, розуміє базові граматичні та лексичні категорії, але не демонструє глибокого аналізу. Відповіді поверхові, без достатньої аргументації; переклад і аналіз текстів містять суттєві неточності. Виявляє труднощі у застосуванні лінгвістичної термінології та зв'язку теоретичних знань із практикою, засвоїв 15-20 нових лексичних одиниць і щонайменше 8-10 афоризмів з кожної теми. Виконано приблизно половину тестових завдань. «Незадовільно» – Здобувач освіти володіє матеріалом фрагментарно, демонструє поверхове розуміння граматики, лексики та синтаксису латинської мови. Не здатен аргументовано викладати зміст, не розкриває суті теоретичних і практичних завдань, засвоїв 5-10 нових лексичних одиниць і щонайменше 5-7 афоризмів з кожної теми. У відповідях допускає значні помилки, відсутній зв'язок між теорією та практикою. Правильно виконано лише окремі тестові завдання.
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання усіх запланованих завдань і форм роботи, отримання з кожного позитивної оцінки. Враховуються навчальні досягнення студентів (бали), набрані під час аудиторних занять, при виконанні індивідуальних письмових завдань, тестувань, а також бали за підсумкову контрольну роботу. Максимальна кількість балів за практичні заняття становить 50 балів, мінімальна – 25.
Підсумковий контроль	Форма контролю: екзамен. Форма здачі – письмова. Розподіл балів за завдання: Екзаменаційний білет складається з чотирьох завдань (переклад тексту – 15 балів, аналіз речення – 15 балів, тестове завдання 1 – 10 балів, практичне завдання 2 – 10 балів). Максимальна кількість балів за іспит – 50 балів. Мінімальна кількість балів для зарахування курсу – 50. Студент, який не набрав 50 балів за відомістю № 1, має право скласти іспит за відомістю № 2. Студент, який не набрав 50 балів за відомістю №3, направляється на проходження курсу вдруге відповідно до Положення про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін (кредитів ECTS) в умовах ECTS або відраховується з навчального закладу.
7. Політика навчальної дисципліни	
<u>Письмові роботи:</u> Списування та плагіат, а також користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час виконання письмового завдання чи тестування є недопустимими та призводять до незарахування результатів чи нескладання тестування відповідно до Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника та Процедури	

забезпечення дотримання академічної доброчесності.

Академічна доброчесність: Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів університету. Ознайомитися з «Положенням про запобігання академічному плагиату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Редакція 2)» можна за покликанням: <https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2024/02/34-05-polozhennia-pro-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu.pdf>

Відвідування занять. Студент зобов'язаний вчасно приходити на заняття. Він може бути недопущений до заняття у разі спізнення без вагомої на те причини. Студент має брати активну участь в обговоренні питань, які розглядаються під час лекційних і практичних занять; заохочується висловлювання власної думки. Здобувач вищої освіти має бути толерантним у спілкуванні з викладачем та іншими студентами, зокрема під час обговорення дискусійних питань на заняттях. Студент може відпрацювати пропущене з поважної причини заняття чи вид контролю.

Студенти, котрі навчаються за **індивідуальним графіком**, опрацьовують частину теоретичного матеріалу самостійно з обов'язковим складанням тем і підсумкового тестування на платформі дистанційного навчання d-learn.pnu.edu.ua, погоджених з викладачем на початку семестру. Умови навчання за індивідуальним графіком регламентуються «Положенням про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/02-07.44_2022-polozhennia-pro-poriadok-navchannia-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity-za-individualnym-hrafikom-u-prykarpatskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-vasylia-stefanyka.pdf

Неформальна освіта: Порядок здобуття неформальної освіти та визнання її результатів регламентує «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/02-07.33_2022-polozhennia-pro-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-osvity-v-prykarpatskomu-universyteti-imeni-vasylia-stefanyka.pdf).

Для здобуття неформальної освіти рекомендовано використання платформ Coursera, Prometheus, Udemy, EdEra та ін. Наприклад: Latin for Beginners <https://www.udemy.com/course/latin-for-beginners/?couponCode=PMNVD2525>; The Latin Language Through Story: Part I A Natural Method to Learning Classical Latin <https://www.udemy.com/course/the-latin-language-through-story-part-i/?couponCode=PMNVD2525>

8. Рекомендована література

Основна:

1. Дяків О. Ю., Петришин М. Й. Латинська мова (тексти і завдання): практикум. Івано-Франківськ, 2012. 180 с.
2. Загайська Г. М., Петришин М. Й. Liber Latinus ad usum philologiae studentium : підручник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. 458 с.
3. Оленіч Р. М. Латинська мова. 2-е вид., виправлене. Львів: Вид-во "Світ", 2001. 350 с. Режим доступу: <https://docplayer.net/71394117-Latinska-mova-p-m-olenich.html>.
4. Петришин М. Й., Загайська Г. М. Legamus et exerceamus : навч. посібник. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 142 с.
5. Петришин М. Й., Загайська Г. М. Repetitorium Latinum. Pars prima: збірник вправ для контрольних і самостійних робіт з латинської мови. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 172 с.
6. Петришин М. Й., Загайська Г. М. Repetitorium Latinum. Pars secunda: збірник тестів. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 148 с.
7. Скорина Л.П., Скорина О.А. Латинсько-український, українсько-латинський словник [Текст] Київ: Обереги, 2004. 447 с. Режим доступу: <https://archive.org/details/slov20>

Додаткова:

1. Єршоміна О. Ю. Латинська мова: навч. посібник. Київ: ВПЦ «Київський університет» 2019. 336 с.
2. Звонська Л. Л., Шовковий В. М. Латинська мова: Підруч. для студ. відділень класичної філології та ін. філолог. спеціальностей. К.: Книга, 2003. 528 с.
3. Корж Н. Г., Луцька Ф. Й. Із скарбниці античної мудрості: [Словник]. 2-е вид., доп. і перероб. К. : Вища шк., 1994. 351 с.
4. Коротюк О. В., Станіч В. С. Словник латинських висловів. Київ; ОВК, 2021. 218 с.
5. Латинська мова [Текст]: підручник / Олексій Сафроняк, Василь Волощук, Марія Волощук. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2015. 457 с.
6. Латинська мова: практикум для здобувачів вищ. освіти ОС "Бакалавр" спец. 035 "Філологія". Уклад. О. В. Ковтун, В. І. Кульчицький, Н. І. Хайдарі. Київ: НАУ, 2021. 86 с.
7. Литвинов В.Д. Латинсько-український словник. К. : Українські пропілеї, 1998. 710 с.
8. Лучканин С.М. Латинські сентенції (крилаті латинські вислови) з історико-літературним коментарем. К.: Видавництво Науковий світ, 2009. 140 с.
9. Мисловська Л.В., Пилипів О.Г. Латинська мова. Підручник для вищих навчальних закладів. Львів. 2019. 200 с.
10. Сафроняк О.В., Волощук В.М., Волощук М. В. Латинська мова: підручник. Львів; ЛНУ ім. І. Франка. 2019. 457 с.
11. Шинкарук В. Д. Латинська мова: підручник для студентів гуманітарних спеціальностей. Київ: Міленіум. 2020. 533 с.
8. Яковенко Н.М., Трипуз В.М. Латинська мова : підручник. К.: Вища школа, 1993. 360 с.

Інформаційні ресурси:

1. <https://www.cambridgescp.com>
2. <https://www.conted.ox.ac.uk/about/latin-language-courses>
3. <http://www.internetpolyglot.com/ukrainian/lessons-ln-uk>.
4. <https://latinaomnibus.pl/>
5. https://www.vatican.va/roman_curia/institutions_connected/latinitas/documents/rc_latinitas_2004_06_01_lexicon_it.html
6. <http://www.pinax.com.ua>

Викладач: Петришин М.Й., доцент кафедри загального та германського мовознавства.

